

АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО ЗА УПРАВЉАЊЕ
ЈАВНОМ ЖЕЛЕЗНИЧКОМ ИНФРАСТРУКТУРОМ
„ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ“, БЕОГРАД
ПОВЕРЕНИШТВО ЗА ЕТИКУ

11000 БЕОГРАД, Немањина 6, МБР:21127094, ПИБ 109108420, Текући рачун: 205-222959-26
Тел./Телефакс ПТТ: +(381 11) 3614811; ЖАТ:15-67 E-mail: etika.infrastruktura@srbail.rs

П Р И Р У Ч Н И К

ЗА СПРОВОЂЕЊЕ АНТИКОРУПЦИЈСКИХ МЕРА
И СПРЕЧАВАЊЕ СУКОБА ИНТЕРЕСА
У АКЦИОНАРСКОМ ДРУШТВУ ЗА УПРАВЉАЊЕ ЈАВНОМ
ЖЕЛЕЗНИЧКОМ ИНФРАСТРУКТУРОМ „ИНФРАСТРУКТУРА
ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ“, БЕОГРАД

„Нулта толеранција на корупцију је став и акција која се очекује од свих запослених без обзира на послове или функције које обављају“

ПРИРУЧНИК

ЗА СПРОВОЂЕЊЕ АНТИКОРУПЦИЈСКИХ МЕРА И СПРЕЧАВАЊЕ СУКОБА ИНТЕРЕСА

Реч „корупција“ потиче од латинске речи *corrumpere* – поквареност, подмитљивост, поткупљивост и када се користи као придев, дословно значи: потпуно уништен(о), покварен(о)...

Може се рећи, да где постоји прилика (могућност и интерес), а нема личних етичких норми, односно професионалног интегритета ту је присутна корупција.

Постоји више различитих дефиниција корупције.

Нови Закон о спречавању корупције („Службени гласник РС“, бр. 35/19 и 88/19) који се примењује од 01.09.2020.године, корупцију дефинише као: „**однос који настаје коришћењем службеног или друштвеног положаја или утицаја ради стицања користи за себе или другог**“.

Корупција

Корупција се дешава свуда где за то постоји могућност и интерес, односно где неко ко има моћ и утицај може да искористи другог, или своју позицију у приватну корист.

Она се најбоље може разумети као етички, морални проблем, који је супротстављен вредности интегритета. Тамо где постоји интегритет нема корупције. Уколико је интегритет угрожен, појединци злоупотребљени или доведени у ситуацију да постају „послушници“ надређених, омогућавају се и коруптивна деловања.

Многобројни су узроци за развој корупције: непостојање демократског друштва; недостатак морала; недостатак личног интегритета и професионалне етике; недостатак одговорности; недостатак закона, правила и прописа или пренормираност и компликовани и спори поступци; нефункционисање система; нетранспарентно управљање; одсуство одговорности; недостатак стандарда; недостатак конкуренције; недостатак или нефункционисање институција које врше надзор; недостатак проверљивости; ниске плате, итд.

На личној основи до корупције долази када особа у одређеној прилици крши правила због унутрашњег или спољашњег притиска и то на неки начин оправдава различитим изговорима: систем ме је на то натерао; ако ја то не урадим онда ће неко други; такав је систем; ово није ништа, кад „они“ краду милионе итд. „Корупција воли да чује изговоре“.

Врсте корупције:

- Висока (политичка) корупција – злоупотреба власти, политичких процеса, коришћење положаја за стицање новца и моћи, искорисћивање поверења, наношење штете „противницима“, злоупотреба правила набавке, незаконито

финансирање итд. Мере за сузбијање су транспарентност са проактивним деловањем грађана и медија, одговорност и казнене мере.

- Ситна (административна) корупција – на нижим нивоима државне управе која укључује: давање мита (поклона), трговину утицајем („везе и познанства“) итд. Може се сузбити превенцијом и едукацијом;
- „Приватна корупција“ када државне институције престају да служе јавном интересу, већ постају „приватне“ и служе онима који су их учинили „својима“. Мере за сузбијање корупције укључују транспарентност имовине јавних службеника, одговорност у финансирању политичких странака, јасна правила када је реч о сукобу интереса и лобирању. Једна од најважнијих мера је одузимање незаконито стечене имовине.

Најчешћи облици корупције су:

Подмићивање – обећање, понуда или давање било које повластице онима од којих зависи нечија корист или привилегија. Онај који подмићује показује да је спреман да употреби сва средства да би по сваку цену остварио потребу или интерес;

Проневера – крађа јавних средстава од стране особе којој су поверена овлашћења и контрола над њима;

Пристрасност – додељивање послова или бенефиција одређеним појединцима без обзира на способности;

Сукоб интереса - назив за ситуације у којима појединац који обавља одређену јавну функцију или делатност долази у прилику да својом одлуком или другим деловањем погодује себи или себи блиским особама, друштвеним групама и организацијама, а на штету интереса јавности или особа које су му дале поверење.

Сукоб интереса

Сукоб интереса, као један од најчешћих облика корупције, односи се на сукоб између личног интереса на једној и јавног интереса на другој страни.

Сукоб интереса постоји увек у ситуацијама када запослени ставља своје личне интересе испред интереса Друштва и где такав, лични интерес утиче на пословне одлуке и/или поступања.

Посебни облици сукоба интереса:

- Непотизам – поговдавање лицу које се са доносиоцем одлуке налази у сродству,
- Кронизам - поговдавање лицу које се са доносиоцем одлуке налази у пријатељском односу,
- Клијентелизам – поговдавање лицу које се са доносиоцем одлуке налази у пословном односу.

Сукоб интереса може бити:

- Стварни сукоб интереса (запослени је у ситуацији истинског и конкретног сукоба интереса)
- Потенцијални сукоб интереса (запослени може да дође у ситуацију која би резултирала сукобом интереса)
- Перципирани сукоб интереса (запослени је или може да дође у ситуацију која може да изгледа као сукоб интереса, иако то није случај).

Сукоб интереса –обавеза

Обавеза запослених је да препознају када су у сукобу интереса, када би потенцијално нека ситуација могла да их доведе у сукоб интереса, или би могло изгледати да се налазе у сукобу интереса.

Сукоб интереса избегавање – пријављивање

Избегавање сукоба интереса значи да запослени донесе одлуку или предузме радње како би се осигурао да се сукоб интереса не догоди, или да се отклони

претпоставка која може да доведе до сукоба интереса.

Пријава сукоба интереса-обелодањивање значи пријављивање сукоба интереса надређеном, наводећи природу сукоба интереса и све релевантне чињенице сукоба интереса.

Сукоб интереса уколико се пријави и правилно управља њиме не представља проблем. Међутим, прикривање и непријављивање сукоба интереса запосленог и/или утицај на исход пословања због директне или индиректне личне користи или користи повезаних лица представља озбиљан прекршај.

Пријава-обелодањивање сукоба интереса је од кључног значаја за заштиту интегритета и угледа Друштва.

Сукоб интереса решавање/управљање

Одговорна особа мора да реагује и реши тзв. обелодањени сукоб интереса.

Одговорна особа је дужна да:

- Информације везане за сукоб интереса који је запослени пријавио обради са високим степеном поверљивости и без предрасуда,
- Објективно процени сукоб интереса који је запослени пријавио, укључујући ризике везане за пословне интересе и углед Друштва,
- По потреби затражи смернице и упутства,
- Донесе прагматичну одлуку за решавање сукоба интереса, тако да се ризици сведу на минимум и да су лични интереси запосленог заштићени колико је то могуће,
- Комуницира и образложи своју одлуку запосленом како би осигурао да је он разумео и да ће своје понашање ускладити са донетом одлуком,
- Архивира документацију на бази које је донео одлуку укључујући пријаву сукоба интереса, а копију обавезно достави запосленом.

Антикорупцијске мере

У борби против корупције могу се применити основне репресивне и превентивне антикорупцијске мере.

1. Репресивне антикорупцијске мере

Репресивне антикорупцијске мере имају за циљ да обезбеде ефективну примену антикоруптивне регулативе. Ове мере обухватају законе, правила и механизме за ефикасно откривање корупције, поступак пред судом и кажњавање починиоца за учињено коруптивно дело. Институције надлежне да спроводе наведене репресивне мере су: полиција, тужилаштво и судови.

2. Превентивне антикорупцијске мере

Основни начин за спречавање корупције је превенција. Она открива и отклања слабости у систему које доводе или могу довести до корупције.

Превентивним мерама се постиже одговорно вршење поверених овлашћења, висок стандард понашања и као крајњи циљ јачање транспарентности. У циљу борбе против корупције Друштво мора радити на унапређивању етике, интегритета, поштења, одговорности, правилног управљања јавним пословима и јавном имовином као и на примени Етичког кодекса.

Превентивне антикорупцијске мере обухватају:

- Етички кодекс

Кодекс понашања је скуп правила о етичким и професионалним дужностима запослених. То је општи акт који важи за све и јасно ставља до знања шта Друштво очекује од својих запослених. Пружа смернице за доношење исправних одлука, успоставља заједничко разумевање очекиваног стандарда понашања као и личну одговорност сваког запосленог за поступке доношења етички исправне одлуке. Понашање у складу са Кодексом

пословне етике утиче на повећање интегритета Друштва.

- *Кодекс пословне етике „Инфраструктура железнице Србије“ а.д. усвојен је Одлуком Одбора директора, и објављен у „Службеном гласнику Железнице Србије“, број 57/17*

- Одређивање службеника - повереника за етику

Ова професија на нашим просторима још увек није довољно препозната. Посао обухвата стварање и примену процедура и политика које осигуравају интегритет организације, промоцију етичких стандарда и вредности које јачају културу на радном месту.

Циљ је етично понашање свих запослених и Друштво које ће карактерисати нетрпељивост према неправилностима.

Правилником о организацији и систематизацији послова „Инфраструктура железнице Србије“ а.д. систематизовано је радно место Повереник за етику

- Превентивно антикорупцијско тело

Треба да буде независно како би могло вршити своје функције успешно и неометано од било каквог неоправданог утицаја. Такође је задужено за унапређивање и ширење знања о спречавању корупције.

- *Систематизовано је Повереништво за етику, као посебна организациона целина*
- *Решењем генералног директора („Службени гласник Железнице Србије“, број 23/18) образован је Антикорупцијски тим*

- Пријавиоци неправилности - узбуњивачи

Све док људи буду ћутали и не буду пријављивали злоупотребе у страху да не изгубе свој посао, док буду мислили да то

није њихова брига, да се не ради о њиховом новцу, корупција ће несметано цветати. „Ђутање ипак, није увек и злато“, осим за оне који су коруптивни. Прва сазнања о постојању корупције имају запослени, али се ретко ко одважи да пријави и ако би откривање неправилности могло допринети отклањању слабости у систему које доводе или могу довести до корупције.

На другој страни, треба посветити пажњу спречавању злонамерних пријава, с обзиром да се злонамерном пријавом могу злоупотребити механизми заштите у циљу стицања неке личне користи, односно да због злурадости и освете злонамерном пријавом може бити нанета штета репутацији појединаца и организације. Свесно изношење лажних информација сматра се неетичним и дисциплинским прекршајем.

- 1) *Правилник о поступку унутрашњег узбуђивања („Службени гласник Железнице Србије“, број 30/15),*
- 2) *Посебним решењем одређује се лице овлашћено за пријем информација и вођење поступка у вези са унутрашњим узбуђивањем*
- 3) *Упутство о управљању сукобом интереса („Службени гласник Железнице Србије“, број 30/19).*

- Отворени комуникацијски канали за пријаву неправилности

Пријава је најчешћи начин откривања неправилности. Потребно је успоставити више од једног начина за пријаву. Неправилности могу да буду уочене не само од стране запослених већ и од стране корисника, добављача, грађана.

У том циљу треба омогућити да се неправилности могу пријавити на више начина: путем отворене етичке линије, телефона, поште, е-поште. Када на располагању има више различитих опција за пријаву неправилности, већа је вероватноћа да ће до пријаве доћи. Уколико нема пријава о неправилностима не треба сматрати да неправилности и нема. Ризик је увек присутан. Пријаве се сматрају важним информацијама које омогућавају бољи увид у проблеме и пружају могућност да се благовремено отклони узрок и спрече нежељене ситуације.

У Друштву се неправилности могу пријавити:

1. позивањем отворене етичке линије 064/83-56-662, радним даном, од 08-16 h
2. подношењем писане пријаве на адресу седишта Друштва: Београд, Немањина број 6
3. електронском поштом на e-mail: etika.infrastruktura@srbrail.rs
4. усмено- непосредно у просторији Повереништва за етику

3. Едукативне антикорупцијске мере

Кључни аспект превенције је едукација запослених. Едукација је по правилу превентива мера, али се у борби против корупције, издваја као тзв. „трећи стуб борбе против корупције“.

Едукација о борби против корупције има за циљ подизање свести запослених да је корупција друштвено неприхватљиво понашање које треба искоренити.

Потребно је установити и организовати континуирану едукацију, са акцентом на питања етике и интегритета, изградњу и јачање личне одговорности, препознавање ситуација сукоба интереса, промоцију моралних вредности, ставова и очекивања која спречавају корупцију, као и усвајање вештина и примена механизма који јој пружају отпор.

Снага едукације о етици је у стављању до знања какво се понашање сматра прихватљивим али не даје и јасне смернице о томе како у одређеним ситуацијама треба реаговати. Запослени не би могли имати више оправдања типа „нисам знао/ла“ и/или „где то пише“ за своје понашање.

Годишњим планом рада Повереништва за етику предвиђене су активности којима је циљ афирмација професионалних етичких вредности

Едукација има за циљ да подстиче личну одговорност и преузимање иницијативе у борби против свих видова непрофесионализма, с обзиром да је репутација у професији најзначајни ресурс запослених.